

Saksbehandler, innvalgstelefon
Se sist i brevet

Vår dato
14.10.2013
Arkivnr.
008

Vår referanse
2013/5567 (bes oppgitt ved svar)
Deres referanse

Samferdselsdepartementet

Postboks 8010 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse til Rapport om fysisk kompensasjon for jordbruks- og naturområder ved samferdselsutbygging

Vi viser til deres oversendelse datert 06.08.2013 med høring av rapport om fysisk kompensasjon for jordbruks- og naturområder ved samferdselsutbygging.

Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til at fysiske kompensasjonstiltak utredes videre. Vi er imidlertid betenkte over at slike kompensasjonstiltak kan bli oppfattet og benyttet som en måte å «kjøpe seg fri» fra andre hensiktsmessige tilpasninger eller tiltak for å unngå skade og avbøte konsekvenser på viktige naturområder. Det primære må være å unngå negativ påvirkning eller skade på verdifull natur eller dyrket/dyrkbar mark ettersom dette i utgangspunktet er begrensede og ikke-fornybare ressurser. Det vil imidlertid kunne bli utfordrende å argumentere for dette dersom det ifølge gjeldende metode for konsekvensutredninger er mer samfunnsøkonomisk lønnsomt f.eks. å reetablere en naturlokalitet et annet sted enn å flytte/tilpasse samferdselsutbyggingen. Fylkesmannen er derfor enig med arbeidsgruppen i at det må utarbeides veldig tydelige kriterier for at kompensasjonstiltak blir siste utvei i hierarkiet unngå – avbøt – restaurer – kompenser, jf. fig 1.1. på side 9 i rapporten.

Det kan også være en fare for at diskusjonen om kompensasjonstiltak tar noe av fokuset vekk fra det primære, nemlig å unngå inngrep. I viktige jordbruksområder, hvor de ikke-dyrkede arealene har viktige funksjoner for biologisk mangfold, vil jordbruks- og miljøinteressene fort bli stilt opp imot hverandre, og diskusjonen vil kunne bli hvilken av disse interessene som skal veie tyngst. Behovet for samferdselsutbyggingen og hvordan denne skal gjøres med trasévalg, gang- og sykkelveger, lokalveger, kryssløsninger osv. vil i mindre grad kunne bli tema, eller i hvert fall komme i skyggen for hva det skal kompenseres for og hvordan dette skal gjøres.

Rapporten har en god del teoretiske betraktninger. Vi slutter oss til at det er behov for pilotprosjekt for utprøving av teoriene i praksis. Videre er det behov for en klargjøring av begrepene; På side 32 (kap. 2.3.3.1) listes det opp tre hovedtyper av kompensasjonstiltak for natur; ved å restaurere, ved nydanning og ved å sikre eller verne et område. I følge figurene på side 9 og side 25 kommer kompensasjonstiltak for gjenværende effekt *etter* at restaurering er gjort. Det er da lite klargjørende at *restaurering* nevnes som et kompensasjonstiltak for natur. Ut fra dette kan det se ut som om vi står igjen med to aktuelle kompensasjonstiltak for natur: 1) nydanning og 2) sikre eller verne et område. Dette betyr igjen at for å kunne gjennomføre kompensasjonstiltak for natur må en komme i posisjon for å få tilgang til areal. For eksempel kan Statens vegvesen per i dag ikke ekspropriere grunn til annet enn det som har med vegen å gjøre (vegformål). Det er et sentralt spørsmål hvordan man i praksis får tilgang til areal, videre eierforhold og drift/skjøtsel. Her bør juridiske og økonomiske virkemidler utredes nærmere.

Kompensasjonstiltak som ikke er veldig krevende å gjennomføre, som for eksempel å etablere en erstatningsdam for amfibier, bør kunne være tenkelig også ved etablering av nye nærings- og boligområder, ikke bare større samferdselstiltak.

Når det gjelder hvilke arealer og kvaliteter som skal kvalifiseres så er vi i hovedsak enig i arbeidsgruppens anbefalinger jf. figurene 2.2 og 2.3 om gjenværende konsekvenser av en viss betydning og middels kravnivå. Tekstboks 5 gir imidlertid inntrykk av at det kun er inngrep i et svært begrenset utvalg arter og naturtyper som vil kvalifisere for kompensasjonstiltak.

Når i planprosessen er det hensiktsmessig å vurdere kompensasjonstiltak? Vår erfaring er at det i flere tilfeller er først på reguleringsplannivået at vegtraséen er såpass detaljplanlagt og konkret at det er tydelig hvilke naturverdier og jordbruksarealer som blir berørt og i hvor stor grad de blir påvirket av en utbygging. Det kan derfor være vanskelig i mange sammenhenger å planlegge for kompensasjonstiltak i kommunedelplaner nettopp fordi dette er planer på et overordnet nivå. Derfor vil det på dette nivået være mest hensiktsmessig å unngå nedbygging av verdifulle arealer og naturverdier, ev. at det gis retningslinjer for å avbøte og/eller restaurere, jf. også fig. 1.1 i rapporten.

Fylkesmannens videre merknader tar utgangspunkt i definisjonene i kap. 2.1 på s. 19 i rapporten:

Naturområder:

I Hedmark er vi i nå gang med videre arbeid med kompensasjonstiltak etter at trasé for E6 gjennom Åkersvika naturreservat ble avgjort av Miljøverndepartementet i brev av 11.04.2013. Vi ser også for oss at det vil bli kunne krav om tilsvarende kompensasjonstiltak ved bygging av dobbeltspor på Dovrebanen til Hamar dersom det velges en trasé som berører naturreservatet. For E6-utbyggingen er det stilt krav om at arbeidet med kompensasjonstiltak skal foregå parallelt med reguleringsplanarbeidet. Vår erfaring så langt er at dette er svært krevende prosesser.

Av hensyn til målsettinger om reduksjon i omdisponeringen av dyrket mark, mener vi at slike kompensasjonstiltak fortrinnsvis bør lokaliseres utenom (full-)dyrket mark. Dersom dette ikke er til å unngå, vil etableringen av et kompensasjonstiltak for natur på dyrket/dyrkbar mark medføre krav om kompensasjon for den dyrkede/dyrkbare marka også?

Jordbruksområder:

Til strekpunktene (side 19):

- *Ikke-dyrkbar mark omdannes til dyrka eller dyrkbar mark ved tilføring av jord:*
Fylkesmannen er skeptisk til dette tiltaket da det i praksis viser seg vanskelig å beholde jordstruktur og andre jordkvaliteter på en slik måte til at områdene vil være godt egnet til jordbruksproduksjon. M.a.o. kan dette bli svært kostbare tiltak uten at nytteeffekten vil stå i samsvar med innsatsen. I tillegg vil det i mange jordbruksområder være slik at de arealene som ikke allerede er dyrket opp har verdifulle kvaliteter som friluftsområder og som kulturlandskapselement, samt være viktige for biologisk mangfold og kulturminner. I mange områder vil det derfor i praksis ikke være mye aktuelle arealer å kunne ta til oppdyrking.
- *Kvaliteten på dyrka eller dyrkbar mark økes ved tilføring av jord:*
Dette er etter vår oppfatning ikke et kompenserende, men avbøtende tiltak. Vi har i flere år krevd og fulgt opp at det i States vegvesens reguleringsplaner tas inn bestemmelser om at matjordlaget skal tas vare på i anleggsperioden og tilbakeføres til dyrket mark, fortrinnsvis på samme eiendom som den tas ifra. For å hindre mulig spredning av floghavre og ev andre uønskede planter og organismer har Statens vegvesen tatt inn bestemmelser om håndtering av jordmassene i Ytre miljøplan for

vegutbyggingen. Vi forutsetter at dette følges opp videre i anbudskontrakter m.m. i den videre utbyggingen. Vi har per i dag liten erfaring med hvordan våre krav virker inn på kvaliteten på dyrkamarka som får tilført matjord. Dette burde det ha vært gjort oppfølgende undersøkelser på.

- *Dyrkbar mark dyrkes opp:*

Ut fra et overordnet samfunns-/beredskapsperspektiv er Fylkesmannen i utgangspunktet betenkt over å definere dette som et kompensasjonstiltak:

- 1) Dyrkbar mark er i beredskapssammenheng i prinsippet like verdifull som dyrket mark. Nydyrking i et slikt perspektiv blir derfor ingen kompensasjon for tap av areal.
- 2) I jordbruksområdene har arealene som ikke allerede er dyrket opp verdifulle kvaliteter som friluftsområder, for kulturminner og kulturlandskapselement og for biologisk mangfold
- 3) Områdene med best jordkvalitet er allerede dyrket opp og det viser seg vanskelig å kunne få tilsvarende gode dyrkingskvaliteter på nye områder.

For den enkelte grunneier vil imidlertid nydyrking fremstå som et kompensasjonstiltak, og være positivt i forhold til å opprettholde produksjonsgrunnlaget på det enkelte bruk. En slik kompensasjon bør skje i et direkte samarbeid mellom utbygger og berørte grunneiere (basert på frivillighet), og ikke inngå som en del av arealplanen. Samtidig konstateres at den norske eiendomsstrukturen og tilgangen til egnede arealer for nydyrking i praksis vil kunne gjøre det utfordrende å kompensere omdisponering av dyrket mark innenfor den enkelte berørte eiendom.

- *Innmarksbeite og overflatedyrka jord etableres:*

Vi viser her til ovenstående merknad.

Konklusjon

Fylkesmannen i Hedmark er i utgangspunktet positiv til at fysiske kompensasjonstiltak utredes videre, men dette betinger at det utformes veldig tydelige kriterier for at kompensasjonstiltak blir siste utvei i hierarkiet unngå – avbøt – restaurer – kompenser. Vi tror dette ellers vil kunne bli en «frikjøpsordning». Vi slutter oss også til at det er behov for pilotprosjekter for utprøving av teoriene i praksis.

Med hilsen

Haavard Elstrand e.f.
direktør

Bjørn Murvold
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Saksbehandlere: Inger Nes, *miljøvern*avdelingen, tlf. 62 55 11 84
Bjørn Murvold, *landbruks*avdelingen, tlf. 62 55 12 08
Ståle Sørensen, *miljøvern*avdelingen, tlf. 62 55 11 70

Kopi til:

Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	Oslo
Statens landbruksforvaltning	P.b. 8140 Dep.	0033	Oslo
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Miljøverndepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	Oslo